

Περιφερειακή Διεύθυνση
Εκπαίδευσης Α/θμιας & Β/θμιας
Κεντρικής Μακεδονίας

1ο Πανελλήνιο Συνέδριο
«Διδακτικές προσεγγίσεις
στο μάθημα των Θρησκευτικών»

Τμήμα Θεολογίας
του Α.Π.Θ.

Εργαστήριο Παιδαγωγικής του
Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ.

«Το μάθημα των Θρησκευτικών,
μονοπάτι αναζήτησης, αμφισβήτησης,
ελευθερίας και αυτογνωσίας»

Δέβρας Ι. Γεώργιος
Δ/ντής 1^{ου} Δ.Σ. Θέρμης
20, 21 Μαΐου 2017

Ενδεχόμενοι λόγοι απομείωσης του μαθήματος των Θρησκευτικών

- Η γενικότερη κάμψη της θρησκευτικότητας
- Η υπερίσχυση της λογικής έναντι του λόγου της πίστewας
- Η υπερίσχυση ανθρωπολογικών προτύπων στην εκπαίδευση εντελώς αντίθετων από αυτά που προβάλλει ο εκκλησιαστικός λόγος
- Η ακαταλληλότητα των βιβλίων

Τι είναι παιδεία;

Παιδεία τελικά είναι μίμηση και
γι' αυτό χρειάζεται
υποδείγματα και
παραδείγματα.

Ανθρωπολογικά πρότυπα

Αρχαιότητα

- Καλός κ' αγαθός άνθρωπος

Βυζάντιο- Τουρκοκρατία

- Κατά χάριν θεάνθρωπος, άγιος

Πρώτο εθνικό, ελληνικό κράτος

- Θεωρία μετεκένωσης
- Επίδραση ξένων μισσιοναρίων (ιεραποστόλων), Βαυαρών και Ελλήνων διαφωτιστών
- Εισάγεται ο θρησκευτικός αδιαφορισμός και ο προτεσταντικός ευσεβισμός.

Μακρυγιάννης

«Πράγμα τζιβαϊρικόν, πολυτίμητο, οπού το βαστήξαμεν εις την τυραννία του Τούρκου, δεν το δίνομεν τώρα, ούτε το καταφρονούμεν οι Έλληνες... Και τι έχεις εσύ δια μένα τι δοξάζω εγώ; ... Και όχι του λόγου σου να μου το ειπείς δεν σ' ακούγω, αλλά κι ο Θεός ο δικός σου να μου το ειπεί, δεν σαλεύει το μάτι μου»...

Διαμόρφωση του εθνικού μας βίου

- Στην πολιτική ζωή
- Στον χώρο της λαϊκής θρησκευτικότητας και ευσέβειας
- Στον κοινωνικό βίο

Πολιτική ζωή

- Εκφραστές τα κόμματα: Γαλλικό, Αγγλικό, Ρούσικο
- Ρουσφέτι
- Τυφλοί φανατισμοί
- Φαυλότητα
- Εκλογικές νοθείες

Μακρυγιάννης

«Αν μας έλεγε κανένας αυτήνη την λευτεριά οπού θα γευόμαστε, θα περικαλούσαμε τον Θεό να μας αφήσει εις τους Τούρκους άλλα τόσα χρόνια, όσο να γνωρίσουν οι άνθρωποι τι θα ειπή πατρίδα, τι θα ειπή θρησκεία, τι θα ειπή φιλοτιμία, αρετή και τιμιότη. Αυτά λείπουν απ' όλους εμάς, στρατιωτικούς και πολιτικούς. Τις πρόσοδες της πατρίδας τις κλέβομεν, από υποστατικά δεν της αφήσαμε τίποτας, σε 'πηρεσίαν να μπούμεν, ένα βάζομεν εις το ταμείον, δέκα κλέβομεν. Τέτοιοι μπαίνουν εις τα πράματα και τέτοιους συντρόφους βάνουν. Δύσκολο είναι ο τίμιος άνθρωπος να κάνει τα χρέη του πατριωτικώς. Οι αγωνισταί οι περισσότεροι και οι χήρες κι ορφανά δυστυχούν. Πολυτέλεια και φαντασία – γεμίσαμεν πλήθος πιανοφόρτια και κιθάρες. Οι δανεισταί μας ζητούν τα χρήματά τους, λεπτό δεν τους δίνομεν από αυτά – κάνουν επέβασιν εις τα πράματά μας. Και ποτές δεν βρίσκομεν ίσιον δρόμον. Πώς θα σωθούμεν εμείς μ' αυτά και θα σκηματιστούμεν εις την κοινωνία του κόσμου ως άνθρωποι; Ο Θεός ας κάμει το έλεός του να μας γλυτώσει από τον μεγάλον γκρεμνόν οπού τρέχομεν να τζακιστούμεν»

Λαϊκή Θρησκευτικότητα και ευσέβεια

- Απογυμνωμένη από το παραδοσιακό ανθρωπολογικό πρότυπο του αγίου
- Αγωγή ηθικής καλυτέρευσης
- Εισάγονται οι λεγόμενες Χριστοθήθειες
- Από τον αυθορμητισμό της καρδιάς στην τυποποιημένη συμπεριφορά των καλών τρόπων και του ηθικισμού

Κοινωνικός βίος

Το έθνος μαθαίνει μετά το 1821 να ταυτίζει τη Φραγκιά με τη σωτηρία του και τον εκπολιτισμό του. Εθίζεται να θεωρεί σαν απόδειξη πολιτιστικής προόδου και ευημερίας το πέρασμα από τη λαϊκή χειροτεχνία στα βιομηχανοποιημένα προϊόντα, από τα αριστουργήματα της λαϊκής αρχιτεκτονικής στα τερατουργήματα της σύγχρονης πολεοδομίας και από την βυζαντινή εικόνα στην αισθαντικότητα της Αναγέννησης. Ταυτόχρονα υποτιμά την παράδοσή του, την οποία και όταν εξυμνεί, την αντιμετωπίζει σαν είδος φολκλορικό και όχι σαν έκφραση ενός τρόπου ζωής που διασώζει την αυθεντικότητα του ανθρωπίνου προσώπου.

Σήμερα

Είναι απαραίτητο να αναζητήσουμε, να βρούμε την χαμένη εθνική και θρησκευτική μας ιδιαιτερότητα, ουσιαστικά, δηλαδή, την χαμένη μας πατρίδα, «...όχι ως σωβινιστική εχθρότητα, αλλ' ως λυτρωτικό αντίβαρο στον οικουμενιστικό οδοστρωτήρα (πολιτικά και πνευματικά), που ισοπεδώνει το φρόνημα και εκθμελιώνει τα σύνορα των ψυχών και των συνειδήσεών μας».

Άγιον Όρος

«... Μας πήραν μωρά από τον μαστό της μάνας μας της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Μας έμαθαν άλλα. Μας έδωσαν να πιούμε γάλα κονσέρβας. Μας έκοψαν από τις ρίζες. Μας χώρισαν από την παράδοση. Μας απομάκρυναν από το σπίτι μας. Μας έκαμαν αλλοδαπούς στον τόπο μας. Βάλθηκαν να μας ξεμάθουν τη μητρική μας γλώσσα, τη γλώσσα της Ορθοδοξίας, τη μητρική γλώσσα του ανθρώπου.

Ποιοι; Όσοι θέλησαν δια της βίας να μας σώσουν. ... Μαζί μ' αυτούς όλοι όσοι θεωρήσαμε τα φώτα τους φώτα, τον πολιτισμό τους πρόοδο....

Γ. Σεφέρης

«Ανήκω σε μια χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήριο στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού του, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή....»

Γ. Σεφέρης

«.....το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοούμενου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων· Στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάζουν».

Το μάθημα των Θρησκευτικών
σημαντικός παράγοντας
αντίστασης, αυτογνωσίας και
αυθυπέμβασης τόσο σε
ατομικό όσο και σε συλλογικό,
εθνικό επίπεδο.

Ο κόσμος των Θρησκευτικών είναι προπαντός κόσμος πίστεως.

Εάν ο άξονας του μαθήματος μετακινηθεί από τον χώρο της πίστεως στον χώρο της λογικής, εύκολα το μάθημα μετατρέπεται σε μάθημα κοινωνιολογίας. Στην περίπτωση αυτή το μάθημα των Θρησκευτικών αχρηστεύεται και η πίστη καταντά παραπλανητική ιδεολογία. Ο κόσμος όμως δεν χρειάζεται ακόμη μια ιδεολογία. Η ιδεολογία διαιρεί, η πίστη, αντίθετα ενώνει τα διεστώτα και με τον ηθικό δυναμισμό της αυθυπέρβασης και της άρνησης του εγωκεντρισμού, οδηγεί τον μαθητή σε αυθεντική πνευματική ωρίμανση.

Οφείλει να καταυγάζεται από το παιδαγωγικό πρότυπο του αγίου.

- Το παράδειγμα της ζωής των αγίων, είναι αυτό που συγκινεί τον μαθητή, τον φιλοτιμεί. Δεν τον καλουπώνει, τον εμπνέει. Γλυκαίνει την ύπαρξή του, τον ελευθερώνει.
- Χωρίς να καταφεύγουμε σε ηθικολογίες και συνταγές καλής συμπεριφοράς, αφήνουμε το παιδί να εμπνευστεί και να εκφραστεί ελεύθερα και αβίαστα, ακολουθώντας την περιπέτεια τόσων αγίων, ανδρών και γυναικών.
- Επιμένουμε ιδιαίτερα στην ανιδιοτέλεια, την αγάπη και τη θυσιαστική προσφορά των αγίων.

Καταφεύγει σε κάθε ευκαιρία στην ελληνορθόδοξη παράδοση του λαού μας

Η παράδοση κατάφερε μέσα στο
διάβα των αιώνων να «...μετουσιώσει
σε θεσμούς, σε έκφραση και σε
πρακτικές το πνεύμα, που από τη
φύση του είναι αγαθοποιό»

Γ. Σεφέρης

«Την ελληνική παράδοση – όπως και την γαλλική - δεν πρέπει να τη φαντάζεται κανείς σαν το ξόδι ενός ένδοξου φέρετρου – αλλά σαν μια οντότητα παρούσα και συγκαιρινή, που προχώρησε μαζί με τους πατέρες μας και προχωρεί τώρα μαζί μας. Είναι μια πορεία. Μια μακρόσυρτη πομπή που ενταφιάζει ευλαβικά τους νεκρούς της, εμπλουτίζεται όμως διαρκώς με νέους συνοδίτες»

Βιβλία Θρησκευτικών

Τα βιβλία χρησιμοποιούνται ως διδακτικές αφορμές, όχι σαν μια ευκαιρία για παθητικό και νυσταλέο αναμάσημα κεφαλαίων και υλικό για εκμάθηση δι' αποστηθίσεως.

Δάσκαλος

- «Η αγάπη προς τους μαθητές μας ως πρόσωπα ανάβει τον σπινθήρα της αγάπης και στις καρδιές των μαθητών. Πολλά παιδιά σήμερα δεν αγαπούν, γιατί δεν έχουν αγαπηθεί. Ο μαθητής δαισιθάνεται εάν ο δάσκαλός του τον αγαπά και τον δέχεται ως πρόσωπο ή τον ξεπερνά και στέκεται αδιάφορος, ψυχρός ή και εχθρικός σ' αυτόν».
- Στο μάθημα θα πρέπει να επιτρέπει και να ευνοεί τον διάλογο, να δημιουργεί κλίμα ελευθερίας, ώστε τα παιδιά να μπορούν να δέχονται, να κρίνουν, να αμφισβητούν ακόμα και να απορρίπτουν αυτά που με περισσή βεβαιότητα τους λέει.